

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

Provoz a ekonomika

Teze k diplomové práci

Znalostní ekonomika a vzdělávání v České republice

Anastassiya Taisumova

ČZU v Praze 2015

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá otázkami vzdělávání v dnešní době, globalizací a neustálým rozvojem.

První kapitola vysvětluje pojem vědecké společnosti, která si říká společnost znalostí, vznik znalostní ekonomiky a jejím významem pro budoucnost dnešní společnosti.

Dále se hovoří o lidském kapitálu. Jaký má význam lidský kapitál pro podnikání a hospodárnost celého státu. Proč je potřeba se neustále vzdělávat a jak se náklady vynaložené na vzdělávání projeví, promění ve výnosy ze vzdělání v budoucnu.

Kapitola o vzdělávání a vzdělávací soustavě popisuje vzdělávací systémy z mezinárodního pohledu a též systém vzdělávání v České Republice. Dále jsou popsány specifické vzdělávací soustavy v členských zemích Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj.

Druhá část diplomové práce se zabývá hodnocením výsledných ukazatelů. Je zaměřená na proces přechodu ze vzdělávání na pracovní trh. Obsahuje popis problémů se kterými se setkává absolvent při vstupu na trh práce. Ukazuje jak rychle lze získat práci podle dosaženého vzdělání a vliv vzdělání na výše příjmů zaměstnanců.

Klíčová slova

Znalostní ekonomika, znalostní společnost, vzdělávání, lidský kapitál, konkurenceschopnost, nezaměstnanost, univerzita, pracovní síla, produktivita práce, lidské zdroje.

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je charakterizovat podstatu fungování ekonomiky z hlediska využívání znalostí a jejich vlivu na konkurenceschopnost země v prostředí globalizace, orientovat se na oblast lidského kapitálu a především její hlavní součásti vzdělání a lidských zdrojů a popsat je z pohledu ekonomické efektivity a kvality.

Cílem analytické části je popsat jak se liší vzdělávací systémy v České republice od systémů vzdělávání členských států Organizaci pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Potvrdit výnosnost investic do vzdělání na příkladu vlivu dosaženého vzdělávání na uplatnění na trhu práce a výše měsíčních příjmu.

Vypracování diplomové práce bude předcházet studium českých i zahraničních informačních zdrojů, který povede k získání základní znalostní báze dane problematiky.

Výsledky a diskuze

Vědeckotechnická revoluce, která probíhala v posledních desetiletích, přeměnila výrobní procesy v komplexně mechanizované a automatizované procesy. Došlo k intelektualizaci práce a ekonomiky.

Objevil se nový pojem „znalostní společnost“. Co tento pojem vlastně znamená? Základním předpokladem společnosti znalosti, je schopnost se orientovat v informačních zdrojích, vyhledávat v těchto zdrojích informace a schopnost vyhledané informace interpretovat a vytvářet z nich znalosti.

Znalostní ekonomika je dnes dost rozvinuta a význam vzdělání je velký. V ekonomice se každodenně objevují nové věci, které jsou důsledkem vzniku inovací. Avšak k těmto objevům a inovacím by nedošlo bez talentovaných lidí, kteří se neustále rozvíjí a investují do svého intelektuálního kapitálu.

Otázky školství a vzdělávání jsou dnes jedním z hlavních témat, která společnost řeší.

Vzdělávání jako součást celoživotního vzdělávání je velmi důležité pro zvyšování konkurenceschopnosti. Podpora vzdělávání je nezbytná pro boj proti nezaměstnanosti.

Investice do vzdělávání jsou potřebné pro rozšíření znalostí a dovedností znalostní společnosti.

Vyšší sekundární, středoškolské a terciální vzdělávání je v současné době ve světě od sebe odlišné. Je to dáno velkou diferenciací institucí odpovědných za tuto úroveň vzdělání. Každá země má jinou strukturu školství, pro tuto úroveň vzdělávání. Avšak organizace OECD která spojuje 34 vyspělých států stanovila určitou úroveň vzdělání. Tyto úrovně jsou základem pro vzdělávací systémy v jednotlivých zemích OECD.

Vzdělávání v ČR je veřejná služba, která se uskutečňuje ve shodě se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanovuje podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství (§ 1 školského zákona).

Významnou roli ve vzdělávání lidí má stát. V České republice je vzdělávání zdarma na všech úrovních vzdělávání. České školy jsou dobře financovány z veřejných rozpočtů. Finanční toky v regionálním školství (které zahrnuje školy od mateřských po vyšší odborné a školská zařízení), ve vysokém školství a v dalším vzdělávání jsou odlišné. Každoročně ze státního rozpočtu a z rozpočtů územních správních celků – krajů a obcí, jsou financovány tisíce veřejných regionálních škol a školských zařízení.

Prostředky poskytované ze státního rozpočtu systémem normativů jsou největším zdrojem financování veřejných vysokých škol. 75% každoročního příjmu veřejných vysokých škol ze státního rozpočtu. Dalším zdrojem jsou poplatky spojené se studiem, výnosy z majetku, výnosy hlavní a doplňkové činnosti a příjmy z darů a dědictví, příp. prostředky z jiných veřejných zdrojů.

Další vzdělávání (vzdělávání dospělých) je financováno ze školského rozpočtu, pokud se realizuje ve školách a poskytuje uznávaný stupeň vzdělání. V ostatních případech je financují resorty, podniky nebo se sami vzdělávají.

Za kontrolu kvality vzdělávacích institucí v České republice je odpovědná Česká školní inspekce. Samotné školy mají povinnost provádět zhodnocení své vlastní práce (auto evaluací). Hodnocení kvality na vysokých školách provádí ministerstvo školství. (Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě, 2009/10). Hodnotí se tři kritéria: kvalita vzdělávacích programů, kvalita vzdělávacích institucí, kvalita lektorů dalšího vzdělání.

Podpora vzdělávání v České republice probíhá v rámci Evropské unie pomocí strukturálních fondů a nástrojů pro zjištění kvality vzdělávání – EQAVET.

Podíl účastí vzdělávání klesá se zvýšením věku. V České republice 99% dětí ve věku od pěti do čtrnácti let se účastní vzdělávání. Ve všech zemích OECD kromě Lucemburská, Mexika a Spojeného království účastnilo se ve vzdělávání více než 20% lidí ve věku 20-29, což je o deset procent více než to bylo do roku 1995. V České republice tento podíl je roven 26%.

Co se týče úrovně dosaženého vzdělání, průměr v České republice je vyšší než průměr OECD. V zemích OECD má přibližně 75% populace ve věku 25-64 let alespoň vyšší sekundární vzdělání, u lidí ve věkovém rozmezí 25-34 tento podíl dosahuje 80%. V České republice sekundární vzdělání ve věku 25-64 mají 90% populace, u mladých ve věku 25-34 tento podíl je o 4% vyšší.

Terciální vzdělání v České republice má jen 19,3% populace, což je pod průměrem OECD.

V délce uplatnění na pracovním trhu při hledání první pracovní pozice je Česká republika ve srovnání s ostatními členskými státy Evropské unie na prvním místě. Doba přechodu ze vzdělání na trh práce v České republice trvá cca 2 měsíce. V České republice značná část absolventů má práci již před ukončením studia. V roce 2006 tento podíl byl roven 30% a v roce 2010 45% absolventů.

V České republice míra nezaměstnanosti v roce 2014 činila 5,9%. Míra zaměstnanosti se obvykle zvyšuje s úrovní dosaženého vzdělání. Pro ilustraci lze porovnat míru zaměstnanosti lidí s dosaženým sekundárním a terciálním vzděláním. V roce 2013 v České republice míra nezaměstnanosti lidí ve věku 25-64 s dosaženým nižším sekundárním vzděláním byla rovná 23,4%, je to na 17,3% vyšší než míra nezaměstnanosti lidí ve stejné věkové kategorii s dosaženým vyšším sekundárním vzděláním (6%). Jenom 2,5% obyvatel České republiky s dosaženou terciální úrovní vzdělání nemělo práci v roce 2013. V tomto ukazateli se Česká republika nachází na třetím místě mezi členskými zeměmi OECD.

Míra nezaměstnanosti žen s dosaženou nižší sekundární úrovní vzdělání v roce 2013 se rovnala 25%, ženy s vyšším sekundárním vzděláním byly zaměstnány z 93% a 97% žen s dosaženou terciální úrovní vzdělání mělo zaměstnání.

Zachycen je také vysoký rozdíl ve výši příjmů jednotlivců. Průměrný plat lidí s dosaženým primárním vzděláním činil 30 800 CZK (1400 USD), u lidí s dosaženým sekundárním vzděláním dosáhl v roce 2012 plat rozmezí od 33 000 do 38 500 CZK (1500 USD - 1750 USD), průměrný plat lidí s terciálním vzděláním činil 49 500 CZK (2250 USD).

Z toho je vidět jak významné jsou investice do vzdělávacího procesu a celoživotní vzdělávání pro stát, podniky a pro účast na trhu práce.

Zdroje

Data on the Czech Republic [on-line], OECD 2013. Dostupný z <www.oecd.org>

Education at Glance 2014, OECD, 2014. Dostupný z www.oecd.org

Mezinárodní klasifikace vzdělání (ISCED 97) [on-line]. Praha, 2008, <www.czso.cz>

Národní ústav pro rozvoj. Dostupný z <www.nuv.cz>

Ryška R., Zelenka M., *Reflex 2010: zpráva druhá* [on-line]. Přejechod za vzdělávání na trh práce a první práce. Praha, 2011. Dostupný z <www.strediskovzdelavacipolitiky.info>

Ryška R., Zelenka M., *Reflex 2010: zpráva první* [on-line]. Absolventi hodnotí vzdělávání na vysoké škole, způsoby výuky, kvalitu učitelů. Praha, 2011. Dostupný z <www.strediskovzdelavacipolitiky.info>